

Honoré de Balzac – Otec Goriot

Honoré de Balzac

Balzacův život nešťastně provázely peníze. Pocházel sice z bohaté rodiny a měl putovat ve stopách svého otce ve studiích práv, ale rozhodl se dobýt Francii jako spisovatel. Jeho snahou bylo dostat se do vyšší (aristokratické) společnosti, z čehož vyplývaly jeho neustálé finanční potíže, které však vyvažoval svým odhodláním a pílí v psaní. V této době nebylo příliš obvyklé psát pro výdělek, a přesto byl Balzac po krachu svých akcí nucen tak učinit. Za svou neuvěřitelnou pracovitostí je označován jako „dělník pera“. Je autorem rozsáhlého cyklu, který nazval Lidská komedie (La Comédie humaine). Tento cyklus, zobrazující francouzskou společnost na počátku 19. století, obsahuje 97 románů a povídek, z nichž většina vyšla v časopisech i knižně. V Otci Goriotovi (Le père Goriot) jsou poprvé obsaženy všechny základní rysy balzakovského románu, které se nejvíce rozvíjí až v jeho dalším díle, nazvaném Ztracené iluze (Illusions perdues), o kterém se často říká, že je nejbalzakovštější román. Trilogii ukončuje Lesk a bída kurtizán (Splendeurs et misères des courtisanes), kde je vykreslena spjatost společenských špiček s podsvětím.

Díla:

Šuani /1829/ – historický román

Gobseck /1830/ -krátký román o člověku, pro nějž jsou v životě nejdůležitější peníze, pro něho jediná jistá věc.

Šagrénová kůže /1831/ – román, ve kterém je hlavním tématem kůže, plnicí svému majiteli každé přání. Přitom se ale zmenšuje, dokud zcela nezmizí. Zmenšováním této kůže přichází její vlastník o štěstí a nakonec umírá.

Lidská komedie – cyklus děl, ve kterém hlavní trilogii tvoří romány Otec Goriot, Ztracení iluze a Lesk a bída kurtizán.

Otec Goriot /1835/ – román o smutném osudu bohatého kupce.

Ztracené iluze / román obsahující tři svazky, 1837 – 43

Lesk a bída kurtizán /1838 -47/ -čtyřdílný napínavý román.

Evženie Grandetová /1834/ -román o lakomém Grandetovi, který nepřeje sňatku své dcery jen proto, aby se mu věnem, který by musel dceři dát, nezmenšilo jeho bohatství.

Sestřenice Běta /1846/ -román o chudé ženě intrikánce, která svou povahou negativně působí na osudy dalších postav.

Balzacovým cílem bylo vidět vše správně. Je to znát i v jeho dílech. Jeho výborný pozorovací talent se promítá do popisu postav, předmětů, prostředí a situací každodenního života.

Celková charakteristika

Otec Goriot je společenský román, řadící se pod celkový cyklus s názvem Lidská komedie. Celý hlavní rámec provázejí odbočky v popisu příběhů ostatních lidí v penzionu i šlechtě. Dílo má ukázat na morální úpadek a vliv majetku a peněz na utváření hodnot soudobé společnosti. Děj je rozdělen na dva hlavní proudy. První líčí vzestupy a pády mladého, ambiciózního studenta práv Evžena de Rastignaca a druhý postupně vyplouvá na povrch ve vzpomínkách různých lidí, kteří vypráví Evženovi životní příběh pana Goriota.

Postavy**Postavy hlavní:**Otec Goriot:

Dříve velice bohatý obchodník s nudlemi, fanaticky se zamiloval do svých dvou dcer, kvůli nim rozprodal veškerý svůj majetek včetně důchodu; celé dílo se nevyvíjí, až na smrtelné posteli si přiznal, že ho milovaly pouze pro peníze

Evžen de Rastignac:

Přichází do Paříže z venkova jako student práv, postupně je stržen vírem pařížského života, ztrácí iluze; po úmrtí Goriota, kterého považoval za otce, přichází o poslední morální zábrany; postava, která se vyvíjí nejvíc ze všech

Postavy vedlejší:Delfína de Nucingen:

Dcera Goriota, je zamilována do Evžena; chtěla peníze; má lepší charakter a vztah k otci než její sestra, ovšem také otce často využívá ve svůj prospěch.

Anastázie de Restaurd:

Dcera Goriota, využívá otce pro peníze; lítost projeví až po jeho smrt

Vautrin:

Uprchlý vězeň, snaží se zkatit Rastignaca; nakonec je odveden zpátky na galeje, ale mezi hosty brán spíše za hrdinu

Paní de Beauséant:

Rastignacova sestřenice, bohatá šlechtična; její milenec pan d'Ajudo ji opustí, načež ona navždy odjíždí z Paříže; Rastignacovi je v Paříži průvodkyní a dopomůže mu ke všem známostem

Paní Vauquerová:

Vdova pronajímající penzionát; líbí se jí Vautrin, proto je rozrušena, když je zatčen; velice chtívá peněz

Stručný děj

Pan Goriot býval dosti bohatý výrobce nudlí, který ke svému bohatství přišel během Napoleonských válek a Velké francouzské revoluce. Fanaticky se zamiloval do svých dvou dcer, které už odmalička hýčkal a rozmazloval. Jako věno rozdělil všechen svůj majetek a každé dal 800000 tolarů. Myslel si, že se bude do konce svého života těšit jejich přízni a pobírat doživotní rentu. Zde vzpomínky končí a do děje vstupuje Rastignac, jenž chce po příchodu do Paříže poznat její život a zamiluje se do jedné z Goriotových dcer. Postupně upouští od svých pevně daných morálních zásad, jelikož zjišťuje, že kdo chce přežít v tehdejší pařížské společnosti, musí myslet pouze na svůj vlastní prospěch. Příliš mu také neprospěje, že se o něj začne zajímat trestanec Jakub Collin, vydávající se za počestného obchodníka Vautrina. Postupně mu vykreslí obraz života, jaký by vedl, kdyby uposlechl jeho „dobré rady“ a upustil od svých zásad. Evžen se nejdříve vzpírá, ale postupně jím začíná být proti své vůli ovládnut. Záchrana přichází v podobě odhalení a zatčení Vautrina, který ale do té doby stihne zabít lakomého bratra Viktoríny, jemuž jeho otec odkázal celý svůj majetek. Po jeho smrti si otec na Viktorínu konečně vzpomene a z chudého děvčete se ze dne na den stává milionářka. Rastignac si uvědomí, jakou málem

udělal chybu, když se chtěl provdat za Viktorínu jenom kvůli majetku. V tu stejnou dobu, co policie zatýká Vautrina, připravuje otec Goriot s dcerou Delfinou byt pro Evžena, který Goriot celý zaplatí za zastavené rodinné šperky. Dcerám, pro něž by udělal všechno na světě, rozdá poslední zbytky peněz, a dokonce dá do zástavy i svůj důchod. Ze smutku, že jim nemůže dát víc peněz, je stížen mrtvicí a až na smrtelné posteli mu dojde, že ho dcery celý život pouze využívaly. Chce po nich, aby ho alespoň naposledy navštívily, jenže poslíček Kryštof, který byl poslán se vzkazy, přináší zprávy, že obě dcery mají něco „důležitějšího“ na práci a že přijít nemohou. Až když je Goriot po smrti, přijde Anastázie a klekaje si před mrtvolu, začne se kát. Rastignac mu chce nechat vystrojit důstojný pohřeb, jenže nemá peníze a všude se setkává pouze s lidskou neochotou, vypočítavostí a lakotou. I přes snahu napravených Goriotových dcer se nepodaří přemluvit jejich manžely, aby pohřeb zaplatili. Kniha končí Evženovým prozřením, že skutečně v Paříži nejde mít soucit, a proto jí „vyhlašuje válku“.

Prostředí

- Děj se odehrává v 1. polovině 19. století
- Začíná v hotelu Vauquér na ulici Neuve-Sainte-Geneviève v Paříži
- Další místa: palác Beauseantových, dům Nuncigenových nebo dům Restaurdových
- Atmosféra díla působí velmi ponurým dojmem s humornými prvky
- Autor často vyjadřuje své myšlenky prostřednictvím některé z postav

Kompozice

Kompoziční principy:

- Román je řazen převážně chronologicky, výjimky tvoří vzpomínky postav
- V díle je patrné spojení těsné
- Příznačné je, že motivy a postavy přecházejí z jednoho díla do jiných, nebývá dodržena dějová posloupnost a vedlejší postavy se nám ukazují i z jiných úhlů pohledu

Vnitřní výstavba děje:

- Autor nás seznamuje s prostředím a hlavními postavami románu – popis Rastignaca, otce Goriota, Paříže, obyvatel penzionu
- Dozvídáme se předchozí život Goriota i Rastignaca, který se následně zamiluje do Delfiny
- Evžen se dozvídá o obrovských dluhách, o zneužívání Goriota vlastními dcerami, Vautrin našeptává Rastignacovi nekalosti
- Vautrin je chycen, Rastignac se pomalu vrací ke svým hodnotám, manželé Delfiny a Anastázie se dozvídají o milencích, onemocnění Goriota
- Smrt Goriota, dcery dávají najevo lítost
- Pohřeb Goriota, Rastignac ztrácí iluze